

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТА СИСТЕМИ СУБ'ЄКТІВ СЕКТОРУ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Ілля Дмитрович ГУЛЕВАТИЙ,

*здобувач Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Під системою суб'єктів сектору безпеки й оборони України слід розуміти нормативно закріплене (передусім у пп. 16–18 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України»), інституційно та функціонально окреслене й внутрішньо узгоджене коло суб'єктів забезпечувальної діяльності у сфері національної безпеки та оборони, яке систематично перебуває в умовах демократичного цивільного контролю й об'єднує органи публічної, зокрема військової, служби та інших суб'єктів, наділених адміністративно-правовим статусом суб'єкта забезпечення національної безпеки та/або оборони, реалізація якого (як самостійно, так і у взаємодії) передбачає створення державою комплексу відповідних гарантій їх належного функціонування. Отже, суб'єкти, які належать до цієї системи, в цілому не є однорідними (адже охоплюють органи виконавчої влади, військові формування, державні органи спеціального призначення, розвідувальні органи України, а також громадян і їх об'єднання), володіють різними адміністративно-правовими статусами, що не заперечує також наявності у них спільного для них – спеціального статусу.

На окреслену нами обставину також звертають уваг й інші юристи-адміністративісти. Приміром, О.В. Нестеренко з цього приводу зазначає, що «суб'єкти забезпечення національної безпеки і оборони наділені владними повноваженнями та характеризуються специфічним адміністративно-правовим статусом» [1, с. 8]. З огляду на це, вбачається, що дослідження системи суб'єктів сектору безпеки і оборони України буде неповним без з'ясування спільного для них спеціального адміністративно-правового статусу, враховуючи при цьому те, що категорія правового статусу в цілому є «відносно новою в юридичній науці», а також такою, що стала за порівняно короткий період «широко застосовуватися як в науці так і в законодавстві і в науковий обіг» [2, с. 93], що пояснюється практичною значимістю цієї юридичної конструкції, яка окреслює «специфічну якісну характеристику або властивість» суб'єкта [3, с. 92], а саме – його «становище» [4, с. 66].

Варто підкреслити, що вітчизняні науковці тривалий час вже досліджували окремі аспекти правового статусу відповідних суб'єктів, а в останні роки перейшли до спроб розкрити саме сутнісний зміст такого адміністративно-правового статусу (хоча й переважно в межах сектору безпеки). При цьому найбільш точним тлумаченням такого поняття є позиція С.П. Пономарьова, згідно якої, «адміністративно-правовий статус суб'єкта сектора безпеки і оборони можна визначати як врегульовану адміністративним законом систему структурних елементів, представлених цільовим, організаційно структурним, функціональним блоками і іншими складовими,

які визначають правове становище суб'єкта безпеки і оборони в адміністративних правовідносинах при здійсненні діяльності по забезпеченню національної безпеки» [5, с. 69].

Конкретизуючи сутність спільного для різних суб'єктів, охоплених системою суб'єктів сектору безпеки та оборони України, особливу увагу звернемо на ту обставину, що «суб'єктами сектора безпеки і оборони можуть бути як індивідуальні (фізичні особи), так і юридичні особи (держави, міністерства, відомства, об'єднання громадян)» [5, с. 68]. Відтак, зважаючи на викладене, вбачається потреба зробити наступне застереження: *спільність адміністративно-правового статусу суб'єктів системи суб'єктів сектору безпеки і оборони України властива лише для типових суб'єктів забезпечення національної безпеки та оборони (публічно-владних суб'єктів), тоді як відносно громадян (певним чином й їх об'єднань), які долучились до відповідної системи в результаті демократизації публічного адміністрування в сфері національної безпеки та оборони та концептуального (проєвропейського) переосмислення доктрини національної безпеки та оборони, такий статус набувається та реалізується в урізаному вигляді (формі).*

Викладене дозволяє дійти висновку, що адміністративно-правовий статус суб'єктів сектору безпеки і оборони має низку характерних рис: по-перше, він формується насамперед нормами адміністративного законодавства і, отже, є різновидом галузевого правового статусу, який упорядковує «модельне» становище таких суб'єктів у сфері забезпечення національної безпеки та оборони; по-друге, позначається наявністю спільного об'єкта діяльності, крізь призму якого узгоджується їхня робота і який, попри інституційну різноманітність таких суб'єктів, обумовлює їх належність до системи суб'єктів національної безпеки та оборони; по-третє, відображає місце кожного з цих суб'єктів у зазначеній системі відповідно до змістовно оновленої доктрини національної безпеки (передбачає розширене тлумачення цієї безпеки, що не зводиться лише до державної безпеки та стану обороноздатності держави); по-четверте, визначається особливою метою та завданнями діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони; по-п'яте, виступає передумовою їх здатності вступати в адміністративні правовідносини з питань забезпечення національної безпеки та оборони.

Список використаних джерел:

1. Нестеренко О.В. Адміністративно-правові засади забезпечення національної безпеки і оборони Збройними Силами України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2020. 24 с.
2. Макачук В.В. Поняття правового статусу правоохоронних органів. *Правові горизонти*. 2020. Вип. 23 (36). С. 90-94. doi:10.21272/legalhorizons.2020.i23.p90.
3. Ярусевиц А.С. Адміністративно-правовий статус суб'єктів управління об'єктами державної власності в оборонно-промисловому комплексі: дис. ... д-ра філософ.: 081. Суми, 2023. 240 с.
4. Тарасенко К.В. Конституційно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Київ, 2009. 207 с.
5. Пономарьов С.П. Загальна характеристика адміністративно-правового статусу суб'єктів сектора безпеки і оборони. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка]. Серія: Право*. 2018. Вип. 5. С. 67-71.